

Nr 115.

Utlåtande i anledning av väckt motion om översyn av gällande föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal.

(5:e avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Jacobson* i Vilhelmina väckt motion (II: 388) har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam översyn av nu gällande föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal, varvid i motionen anmärkta förhållanden måtte bli beaktade.

Till stöd för ifrågavarande förslag anföres i motionen följande.

Enligt nu gällande lag, som fick sin senaste avfattning vid 1947 års riksdag, äger bl. a. arbetare, som varit arrendator av kolonat, odlingslägenhet, skogs- och kronatorp, rätt att vid uppnådda 60 år uppbära arbetarpension, därest han uppnår en anställningstid av minst 15 år, varvid nyttjanderätten till arrendet i fråga får inräknas med tre månader om året i högst 12 år eller med 3 år. Innehavet av arrendet berättigar givetvis i och för sig icke till arbetarpension, utan arbetet i domänverkets tjänst, i huvudsak skogsarbete, är avgörande.

När en person i vanliga fall uppnår föreskriven pensionsålder är det självfallet att han, därest han icke erhållit rätt kvarstå viss tid, lämnar sin tjänst för att bli i tillfälle uppbära pension.

Annorlunda ställer sig emellertid saken för arrendatorer av kronan tillhöriga odlingslägenheter, kolonat och torp, när ett kvarblivande på torpet lägger hinder i vägen för dessa att uppbära pension, oaktat de fyllt kraven i övrigt i alla avseenden. Lagens föreskrift i detta fall är klar och tydlig, varför det inte föreligger någon oginhet från domänverkets sida, vilken uppfattning tyvärr är rådande bland pensionsberättigade skogsarbetare, vilka kvarbo på sina lägenheter och därför vägras uppbära pensionen i fråga. I Kungl. Maj:ts kungörelse nr 490/1947 med föreskrifter angående pensionering av viss personal i statens tjänst lyder dess första paragraf på följande sätt: »Kungl. Maj:t har, med stöd av riksdagens beslut, funnit för gott förordna som följer: Där så finnes skäligt, må pension i enlighet med vad nedan sägs kunna beredas arbetare i statens tjänst, under förutsättning att arbetaren *vid anställningens upphörande* o. s. v.»

Vid utformningen av dessa föreskrifter har man helt enkelt icke kommit att tänka på nu påpekade förhållanden, ty varken myndigheterna eller domänverket vilja driva gamla trotjänare bort från de hem, som många av dem upparbetat under svett och möda. Hellre än att lämna sina hem — många ha för övrigt ingenstans att ta vägen — föredra de, ehuru de äro medvetna om att de gå miste om arbetarpensionen, att stanna kvar.

Det är en ytterst behjärtansvärd sak att en ändring i påtalade förhållande kunde komma till stånd.

Över förevarande motion har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, utlåtande avgivits av statskontoret, som i ärendet hört domänstyrelsen.

Domänstyrelsen har anfört följande.

Då motionären särskilt markerat att pension enligt kungörelsen nr 490/1947 må kunna beredas arbetare i statens tjänst, under förutsättning att arbetaren vid anställningens upphörande o. s. v., synes motionären åsyfta sådan ändring av nämnda bestämmelse, att anställningen icke måste ha upphört, då pensionen börjar utgå.

Domänstyrelsen finner en sådan ändring knappast förenlig med den statliga tjänstepensioneringens grundprinciper. Att nämnda bestämmelse icke av domänstyrelsen uppfattats som ett hinder mot beslut om utbetalande av pension till skogsarbetare, som kan komma att vid arbetskraftsbrist tillfälligt användas för skogsarbete i domänverket, torde framgå av bifogade promemoria den 9 januari 1951¹, som styrelsen i utdrag den 26 januari 1951 tillställt överjägmästarna och jägmästarna.

Att emellertid innehav av kronotorp eller vissa andra lägenheter å kronoskog i viss utsträckning betraktats som anställningstid och icke förenligt med pensionsuppbärande, framgår likaledes av promemorian.

Styrelsen vill framhålla, att beträffande sådana lägenheter, som enligt gällande föreskrifter äro avsedda för verkets skogsarbetare, kvarboende som innehavare efter slutad tjänst icke kan komma i fråga, lika litet för här avsedda lägenheter som för arbetarbostäder av andra slag i skogsbruk och industri. I fråga om kronotorp enligt 1943 års föreskrifter med 30 års upplåtelse-tid har styrelsen emellertid på grund av den långa upplåtelse-tiden ofta låtit uppföra särskilda byggnader (födorådsstugor) för avgående innehavare, vars son t. ex. efterträder honom och vill ha föräldrarna kvarboende, eller inrett ett extra rum i byggnaden. Liknande anordningar ha också ofta träffats för andra upplåtelse för lång tid av norrländska lägenheter. Styrelsen är även beredd att hjälpa det allmänna att lösa bostadsfrågan för pensionärer genom att lämna bidrag till inrättande av pensionärshem, som uppföras i kommunal regi.

Styrelsen hyser, i anslutning till vad ovan sagts, den uppfattningen, att vad som i denna fråga skäligen bör göras för att ordna bostadsfrågan för pensionerade lägenhetshavare kan åstadkommas inom ramen för gällande bestämmelser, varför styrelsen får avstyrka motionen.

I den i domänstyrelsens yttrande omförmälda *promemorian* av den 9 januari 1951 anföres hl. a. följande.

I vissa fall kan det vara föremål för tvekan, huruvida skogsarbetare skall anses ha avgått från anställningen. En särskild grupp bildar här det fall då skogsarbetaren varit arrendator av skogsjordbruk eller innehavare av kronotorp eller annan mindre lägenhet å kronoskog. Även om i sådant fall arbetaren icke på länge utfört arbete i domänverkets tjänst, kan på grund av ändamålet med upplåtelsen kvarboende arbetare enligt domänstyrelsens mening regelmässigt icke anses ha avgått från anställningen. Styrelsens ifrågavarande princip har nyligen dragits under riksdagens justitieombudsmans bedömande i visst ärende, utan att föranleda erinran.

¹ Här utesluten.

Statskontoret har, under åberopande av vad domänstyrelsen anfört, avstyrkt att åtgärder vidtagas i syfte att tillmötesgå motionen.

Utskottet. Såsom domänstyrelsen framhållit, betraktas inom domänverket arrende av skogsjordbruk samt innehav av kronotorp eller annan mindre kronoskogslägenhet såsom i princip liktydigt med innehav av anställning i statens tjänst. Ett uppgivande av detta betraktelsesätt — vilket skulle förutsätta sådan ändring av de s. k. summariska arbetarpensionsbestämmelserna, att det nuvarande villkoret om att anställningen skall hava upphört innan pension må börja utgå slopades — finner utskottet i likhet med domänstyrelsen näppeligen förenligt med den statliga tjänstepensioneringens grundprinciper. Utskottet är därför icke berett tillstyrka någon åtgärd i anledning av motionen. I detta sammanhang förtjänar understrykas vad domänstyrelsen anfört därom, att styrelsen i fråga om vissa kronotorp med längre upplåtelsestider låtit ombesörja uppförandet av särskilda födorådsstugor och dylikt för avgående innehavare, liksom att styrelsen förklarar sig beredd att även i annan form bidra till lösandet av bostadsfrågan för pensionerade lägenhetshavare.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionen II: 388 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 april 1952.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 111.
